ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍ՝ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐ, ՊՐՈՖԵՍՈՐ ԵԼԵՆԱ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԷԹԱՐՅԱՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՀԱՍՄԻԿ ՋԻՎԱՆԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԻ «ՄԻՋՏԵՔՍՏԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՀԱՅ ԱՐՁԱԿՈՒՄ /2000-ԱԿԱՆ ԹԹ./» ԹԵՄԱՅՈՎ ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հասմիկ Ջիվանի Հակոբյանի «Միջտեքստայնությունը արդի հայ արձակում /2000-ական թթ./» թեմայով ատենախոսությունը նվիրված է ժամանակակից հայ գրականագիտության համար տեսական մեծ կարևորություն ունեցող խնդրի՝ միջտեքստայնության դրսևորումների, գործառույթների և իմաստաբանական-կառուցվածքային նշանակության քննությանը արդի հայ արձակի համատեքստում: Ուսումնասիրությունը կատարված է գրականության տեսության մասնագիտական դաշտում և ընդգրկում է արդի հայ արձակի այն շերտերը, որոնցում միջտեքստային հարաբերությունները հանդես են գալիս ոչ միայն որպես գեղարվեստական հնարք, այլև որպես պատմական հիշողության, մշակութային ինքնության, հեղինակային դիրքավորման և ընթերցողական ընկալման կազմակերպման բարդ մեխանիզմ:

Ատենախոսության թեման արդիական է մի քանի առումներով: Նախ՝ ժամանակակից գեղարվեստական տեքստը, հատկապես հետմոդեռնիստական և հետհետմոդեռնիստական գրական մտածողության պայմաններում, այլևս դժվար է դիտարկել որպես ինքնաբավ, փակ և մեկիմաստ կառուցվածք: Այն մշտապես մտնում է երկխոսության մեջ այլ տեքստերի, մշակութային կոդերի, պատմական փաստերի, աստվածաշնչյան, բանահյուսական, փիլիսոփայական, գիտական և զանգվածային մշակույթի նշանային համակարգերի հետ: Այդ հարաբերությունների բացահայտումը կարևոր է ոչ միայն առանձին ստեղծագործությունների մեկնաբանության, այլև արդի հայ արձակի ներքին զարգացման տրամաբանությունը հասկանալու համար:

Երկրորդ՝ աշխատանքը կարևոր է նրանով, որ միջտեքստայնության խնդիրը տեղափոխում է զուտ ձևական դիտարկման մակարդակից դեպի իմաստաստեղծ, մշակութաբանական և պատմագիտական ընկալման մակարդակ: Ատենախոսը

միջտեքստայնությունը դիտարկում է իբրև գեղարվեստական մտածողության այնպիսի ձև, որի միջոցով արդի հայ արձակը վերադառնում է պատմությանը, վերաշարադրում է հիշողությունը, վերաիմաստավորում է ազգային ու անհատական փորձը և խնդրականացնում է պատմական ճշմարտության, փաստի ու հորինվածքի հարաբերությունը: Այս տեսանկյունից հետազոտությունը արձագանքում է ժամանակակից գրականագիտության այն միտումներին, որոնցում տեքստի քննությունը չի սահմանափակվում ներքին կառուցվածքի վերլուծությամբ, այլ դիտարկվում է պատմական, մշակութային և գաղափարական լայն համատեքստում:

Ատենախոսության կառուցվածքը տրամաբանորեն համապատասխանում է առաջադրված նպատակին և հետազոտական խնդիրներին: Աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացություններից և գրականության ցանկից: Ներածության մեջ հիմնավորված են թեմայի արդիականությունը, հետազոտության նպատակը և խնդիրները, տեսական-մեթոդաբանական հիմքերը, գիտական նորույթը, տեսական և գործնական նշանակությունը: Նկատելի է, որ ատենախոսը ձգտել է հստակորեն սահմանել հետազոտության առարկան և այն տեսական դաշտը, որի շրջանակներում կատարվում է արդի հայ արձակի միջտեքստային ընթերցումը:

Առաջին գլուխը՝ «Միջտեքստայնության պատմական և տեսական հիմքերը, հետմոդեռնիստական առանձնահատկությունները», ունի հիմնարար նշանակություն ամբողջ աշխատանքի համար: Այստեղ ներկայացվում են միջտեքստայնության ձևավորման տեսական նախադրյալները, դրա կապը Բախտինի երկխոսականության, Կրիստևայի, Բարտի, Ժենետի, Լոտմանի և այլ տեսաբանների մոտեցումների հետ: Գլուխը կարևոր է նաև այն առումով, որ ատենախոսը չի սահմանափակվում միայն տեսությունների ներկայացմամբ, այլ դրանք կապում է կոնկրետ գեղարվեստական նյութի հետ: Տեսական դրույթների և բնագրային վերլուծության զուգակցումը աշխատանքին հաղորդում է գիտական հավաստիություն և թույլ է տալիս ցույց տալ, թե միջտեքստայնության տեսական ըմբռնումները ինչպես են գործնականում կիրառվում

արդի հայ արձակի մեկնաբանության մեջ: Այս գլխում առանձնապես կարևոր է միջտեքստայնության կապը հետմոդեռնիստական մտածողության հետ: Ատենախոսը հիմնավոր կերպով ցույց է տալիս, որ հետմոդեռնիստական արձակում միջտեքստային հարաբերությունները ոչ թե արտաքին զարդարանք են, այլ տեքստի կառուցման, իմաստների բազմապատկման և պատմական-մշակութային երկխոսության կազմակերպման հիմքերից մեկը: Միջտեքստայնությունը դիտարկվում է որպես գրական տեքստի բաց լինելու, բազմաձայնության և պատմական հիշողության հետ աշխատելու եղանակ: Այս մոտեցումը արդարացված է հատկապես այն ստեղծագործությունների պարագայում, որոնցում պատմությունը հանդես է գալիս ոչ որպես վերջնականորեն հաստատված փաստերի ամբողջություն, այլ որպես վերապատմվող, վերակազմակերպվող և երբեմն վիճարկվող պատում:

Երկրորդ գլուխը՝ «Միջտեքստայնությունը՝ որպես պատմագրական մետագեղարվեստականության մեխանիզմ», աշխատանքի գիտականորեն առավել կարևոր հատվածներից է: Այստեղ ատենախոսը միջտեքստայնության խնդիրը կապում է պատմագրական մետագեղարվեստականության տեսության հետ՝ ցույց տալով, որ արդի հայ արձակում պատմությունը հաճախ ներկայացվում է ոչ թե ուղղակի վերարտադրման, այլ գեղարվեստական վերակազմավորման, մեկնաբանման և ինքնախորհրդածման միջոցով: Այս գլխում առանձնացվում են այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են պատմության և պատումի հարաբերակցության խնդիրը, փաստի և հորինվածքի սահմանների շարժունությունը, պատմական հիշողության բնույթը, պատմության գաղափարականացման և վերաիմաստավորման մեխանիզմները: Հատկանշական է, որ այս գլխում տեսական հարցադրումները քննվում են գեղարվեստական կոնկրետ նյութի միջոցով: Նորայր Սարգսյանի «Հանրապետությունից երրորդը» վեպի քննությամբ ատենախոսը ցույց է տալիս, թե ինչպես կարող է պատմությունը դառնալ իշխանության, գաղափարական վերահսկողության և տեքստային կառուցման առարկա: Վահագն Գրիգորյանի «Պողոս-Պետրոս» և «Ժամանակի գետը» վեպերի վերլուծություններում առավել տեսանելի է դառնում

պատմական հիշողության բազմաձայն բնույթը. այստեղ փաստաթուղթը, անձնական հիշողությունը, գրական անդրադարձը և պատմական պատումը միահյուսվում են՝ ձևավորելով ոչ թե մեկ կենտրոնացված ճշմարտություն, այլ տարբեր ձայների և մեկնաբանությունների դաշտ: Այս դիտարկումները կարևոր են, քանի որ ատենախոսը պատմագրական մետագեղարվեստականությունը չի ընկալում որպես միայն ժանրային կամ ոճական երևույթ, այլ այն կապում է պատմության վերագրության, հիշողության ընտրողականության և անցյալի գեղարվեստական վերակառուցման խնդիրների հետ: Տվյալ գլխի արժեքը նաև այն է, որ այստեղ առավել հստակ է երևում աշխատանքի հիմնական տեսական ելակետերից մեկը. միջտեքստայնությունը կարող է գործել որպես պատմական գիտակցության ձևավորման մեխանիզմ: Արդի հայ արձակում անցյալը հաճախ ներկայանում է ոչ թե անմիջականորեն, այլ միջնորդավորված՝ գրական, փաստավավերագրական, մշակութային և հիշողութային տեքստերի միջոցով: Ատենախոսը կարողանում է բացահայտել այդ միջնորդավորման ձևերը և ցույց տալ, որ պատմական նյութի գեղարվեստականացումը չի նշանակում փաստի պարզ փոխարինում հորինվածքով, այլ ենթադրում է փաստի, հիշողության և պատումի բարդ փոխազդեցություն:

Ատենախոսության արժեքավոր կողմերից է այն, որ պատմագրական մետագեղարվեստականության տեսությունը ներկայացվում է ոչ թե որպես հայ գրականության վրա արտաքին կերպով կիրառվող տեսական սխեմա, այլ որպես մեթոդաբանական գործիք, որը հնարավորություն է տալիս բացահայտելու արդի հայ արձակի կառուցվածքային և գաղափարական առանձնահատկությունները: Հայ գրականության մեջ պատմության, հիշողության, ինքնության և մշակութային ժառանգության խնդիրները մշտապես եղել են առանցքային, սակայն ատենախոսությունը դրանք քննում է տեսական նոր դիտակետից՝ միջտեքստայնության և պատմագրական մետագեղարվեստականության փոխկապակցվածության շրջանակում:

Այս առումով կարևոր են Վահագն Գրիգորյանի, Նորայր Սարգսյանի և այլ հեղինակների ստեղծագործությունների վերլուծությունները: Ատենախոսը ցույց է

տալիս, որ պատմությունը գեղարվեստական տեքստում կարող է հանդես գալ որպես բազմաշերտ նշանային համակարգ, որտեղ փաստաթուղթը, հիշողությունը, անձնական պատումը, գրական հղումը և մշակութային կոդը փոխազդում են միմյանց հետ: Այս դիտարկումը կարևոր է արդի հայ արձակի այն միտումները հասկանալու համար, որոնցում անցյալը ոչ միայն հիշվում է, այլև վերակազմավորվում է ներկայի պահանջներով, իսկ պատմական գիտակցությունը ձևավորվում է տարբեր տեքստերի խաչաձևման միջոցով:

Երրորդ գլուխը՝ «Աստվածաշնչյան, մշակութային և այլ հղումների հետմոդեռնիստական ընթերցումներ», ընդլայնում է աշխատանքի խնդրադաշտը՝ ընդգրկելով աստվածաշնչյան, գեղանկարչական, գիտական, կենսաբանական, բժշկական, մաթեմատիկական, համացանցային և շախմատային միջտեքստային հղումները: Այս գլխի առավելությունը նյութի բազմազանությունն է: Ատենախոսը ցույց է տալիս, որ արդի հայ արձակում միջտեքստայնությունը չի սահմանափակվում միայն գրական նախատեքստերով: Այն ներառում է մշակույթի և գիտելիքի տարբեր ոլորտներ՝ ստեղծելով բազմաշերտ, երբեմն նաև հիբրիդային գեղարվեստական տարածություն:

Այս գլխում հատկապես կարևոր են Արփի Ոսկանյանի, Արարատ Գյուլբանգյանի և Գուրգեն Խանջյանի ստեղծագործությունների վերլուծությունները: Արփի Ոսկանյանի արձակի օրինակով բացահայտվում է աստվածաշնչյան և վախճանաբանական նախատեքստերի ժամանակակից վերաիմաստավորման հնարավորությունը: Արարատ Գյուլբանգյանի ստեղծագործությունների քննությունը ցույց է տալիս, որ միջտեքստային դաշտը կարող է ներառել ոչ միայն ավանդական գրական կամ կրոնական աղբյուրներ, այլև գիտական բանաձևեր, կենսաբանական, բժշկական, մաթեմատիկական, համացանցային և շախմատային նշանային համակարգեր: Գուրգեն Խանջյանի ստեղծագործությունների և կոլաժային մտածողության դիտարկումը ևս հիմնավորում է, որ արդի արձակում տեքստը հաճախ կառուցվում է տարբեր արվեստների և մշակութային կոդերի համադրման միջոցով: Այսպիսի ընդգրկումը

աշխատանքին տալիս է ոչ միայն գրականագիտական, այլև մշակութաբանական հնչեղություն:

Հարկ է առանձնացնել նաև Լևոն Խեչոյանի «Մհերի դռան գիրքը» վեպի քննությունը, որն աշխատանքի տեսական տրամաբանության մեջ կարևոր դեր ունի՝ էպոսի, ազգային առասպելաբանության և վիպականացման հարաբերության տեսանկյունից: Ատենախոսը ցույց է տալիս, որ «Սասնա ծռերի» հետ երկխոսությունը տվյալ դեպքում չի սահմանափակվում հղման կամ թեմատիկ նմանության մակարդակով, այն դառնում է ժանրային, աշխարհայացքային և պատմամշակութային վերակառուցման հիմք: Այս դիտարկումը արժեքավոր է, քանի որ միջտեքստայնությունը ներկայացվում է ոչ միայն որպես տեքստերի միջև կապ, այլև որպես ժանրային հիշողության և ազգային մշակութային փորձի վերաձևակերպման միջոց:

Առանձնապես ուշագրավ է աստվածաշնչյան ինտերտեքստի քննությունը: Ատենախոսը դիտարկում է աստվածաշնչյան հղումները ոչ միայն որպես թեմատիկ կամ խորհրդանշական տարրեր, այլև որպես դիսկուրսային և էքզիստենցիալ գործառույթ ունեցող կառույցներ: Աստվածաշնչյան նախատեքստերը արդի հայ արձակում հաճախ ենթարկվում են վերաիմաստավորման, տեղափոխվում են պատմամշակութային նոր միջավայր և ստանում են ժամանակակից մարդու հոգևոր, բարոյական և գոյաբանական հարցադրումներն արտահայտելու հնարավորություն: Այս մոտեցումը թույլ է տալիս բացահայտել ոչ միայն հղումների աղբյուրը, այլև դրանց նոր իմաստային կյանքը հիմնական տեքստում:

Գիտական արժեք ունի նաև այն, որ ատենախոսն անդրադառնում է գեղանկարչական և գիտական հղումներին՝ ցույց տալով, որ ժամանակակից գրական տեքստը կարող է կրել ոչ միայն գրականության, այլև արվեստի, գիտության, թվային միջավայրի և հանրային խոսույթի հետ երկխոսության հետքերը: Նման դիտարկումները հատկապես կարևոր են 2000-ականների հայ արձակի համար, քանի որ այդ

շրջանի գրականությունը ձևավորվում է մշակութային կոդերի ինտենսիվ փոխակերպումների, տեղեկատվական միջավայրի ընդլայնման և ընթերցողական փորձի փոփոխության պայմաններում:

Աշխատանքի գիտական նորույթը հիմնականում արտահայտվում է մի քանի ուղղությամբ: Նախ՝ միջտեքստայնությունը արդի հայ արձակում դիտարկվում է ոչ միայն որպես մեջբերման, ակնարկի կամ ռեմինիսցենցիայի համակարգ, այլ որպես պատմական հիշողության և հնքնության կառուցման ռազմավարություն: Սա կարևոր տեսական տեղաշարժ է, քանի որ թույլ է տալիս միջտեքստային վերլուծությունը դուրս բերել ձևական մակարդակից և կապել ազգային, պատմական ու մշակութային ինքնագիտակցության հարցերի հետ:

Երկրորդ՝ ատենախոսության մեջ պատմագրական մետագեղարվեստականության տեսությունը հետևողականորեն կիրառվում է արդի հայ արձակի ուսումնասիրության մեջ: Այս մոտեցումը հայ գրականագիտության համար կարևոր է, քանի որ հնարավորություն է տալիս նորովի մեկնաբանել այն ստեղծագործությունները, որոնցում պատմությունը, հիշողությունը և գեղարվեստական հորինվածքը հանդես են գալիս փոխներթափանցված ձևով: Աշխատանքում հստակ երևում է, որ պատմական փաստը գրականության մեջ չի մնում անշարժ տվյալ, այլ ենթարկվում է գեղարվեստական վերակառուցման, հեղինակային մեկնաբանության և ընթերցողական ակտիվացման:

Երրորդ՝ ատենախոսը միջտեքստայնության տիպաբանական նոր շերտեր է առանձնացնում՝ պատմագրական, ինքնակենսագրական, բանահյուսական, մետալեզվական, աստվածաշնչյան, գրական և մշակութային: Այդ դասակարգումը կարող է ունենալ մեթոդաբանական նշանակություն հետագա ուսումնասիրությունների համար, քանի որ այն առաջարկում է արդի հայ արձակի միջտեքստային քննության համեմատաբար ամբողջական համակարգ:

Ատենախոսության գիտական արժեքը պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ աշխատանքը համադրում է տեսական լայն նյութն ու բնագրային

մանրակրկիտ վերլուծությունը: Ատենախոսը օգտագործում է տարբեր տեսական մոտեցումներ՝ միջտեքստային վերլուծություն, նարատիվ վերլուծություն, պատմագրական մետագեղարվեստականության մեթոդաբանական սկզբունքներ, հիշողության ուսումնասիրությունների որոշ դրույթներ: Այս բազմամեթոդ մոտեցումը ընդհանուր առմամբ արդարացված է, քանի որ հետազոտության առարկան ինքնին բազմաշերտ է և պահանջում է տարբեր տեսական դիտանկյունների համադրում:

Աշխատանքում նկատելի է արդի հայ արձակի լայն ընդգրկում: Քննության առարկա են դառնում այնպիսի հեղինակներ ու ստեղծագործություններ, որոնցում միջտեքստային հարաբերությունները ձևավորում են տեքստի գաղափարական և գեղարվեստական առանցքը: Հեղինակների ընտրությունը մեծ չափով հիմնավորված է, քանի որ նրանք ներկայացնում են 2000-ականների հայ արձակի այն ուղղությունները, որոնցում առավել տեսանելի են հետմոդեռնիստական, մետագեղարվեստական, հիշողության և ինքնության խնդիրները:

Դրական պետք է գնահատել նաև այն հանգամանքը, որ ատենախոսը կարողանում է տարբերակել միջտեքստայնության լայն և նեղ ընկալումները և իր հետազոտության համար նախընտրելի համարում այն մոտեցումը, որը թույլ է տալիս որոշակիացնել նախատեքստը և վերլուծել դրա գործառույթը գեղարվեստական կոնկրետ տեքստում: Այս մեթոդաբանական ընտրությունը կարևոր է, որովհետև միջտեքստայնության չափազանց լայն ըմբռնումը երբեմն կարող է հանգեցնել վերլուծական սահմանների կորուստի: Ատենախոսն ընդհանուր առմամբ խուսափում է այդ վտանգից՝ ձգտելով միջտեքստային կապերը դիտարկել ոչ թե ցանկացած նմանության, այլ գործառութային և իմաստային կապի հիման վրա:

Ատենախոսության տեսական նշանակությունն ակնհայտ է: Այն նպաստում է միջտեքստայնության տեսության զարգացմանը հայ գրականագիտության մեջ և առաջարկում է արդի հայ արձակի մեկնաբանության արդյունավետ մեթոդաբանական հարթակ: Հետազոտության արդյունքները կարող են կիրառվել գրականության տեսության, ժամանակակից հայ գրականության, հետմոդեռնիզմի, պատմագրական

մետագեղարվեստականության և հիշողության ուսումնասիրությունների դասընթաց-ներում: Աշխատանքը կարող է օգտակար լինել նաև հետագա գիտական ուսում-նասիրությունների համար, հատկապես այն հետազոտողների համար, որոնք զբաղ-վում են արդի հայ արձակի պոետիկայով, պատմական հիշողության գեղար-վեստական դրսևորումներով և տեքստերի փոխհարաբերությունների խնդիրներով:

Ատենախոսության լեզուն հիմնականում գիտական է, շարադրանքը՝ հա-մակարգված և նպատակային: Հեղինակը կարողանում է պահպանել ակադեմիական խոսքի անհրաժեշտ մակարդակը՝ միաժամանակ չկորցնելով վերլուծության ընթացքի պարզությունը: Աշխատանքի մեջ կան հատվածներ, որտեղ տեսական նյութը բա-վական խիտ է, սակայն այդ խտությունը մեծ մասամբ պայմանավորված է թեմայի բնույթով և ընտրված խնդրադաշտի բարդությամբ:

Միևնույն ժամանակ, ինչպես յուրաքանչյուր ծավալուն գիտական աշխատանք, այս ատենախոսությունն էլ ունի դիտարկման արժանի որոշ կողմեր: Դրանք չեն նվազեցնում աշխատանքի գիտական արժեքը, սակայն կարող են օգտակար լինել հետագա ուսումնասիրությունների և հրապարակումների համար:

Առաջին՝ տեսական հատվածներում երբեմն նկատվում է տարբեր տեսաբան-ների մոտեցումների համադրության որոշակի խտություն, որի հետևանքով առանձին ենթագլուխներում վերլուծության սեփական ձայնը երբեմն հստակ չի առաջադրվում: Ատենախոսը ներկայացնում է տեսական հարուստ դաշտ, սակայն որոշ դեպքերում ցանկալի կլիներ ավելի կտրուկ սահմանել, թե այդ տեսություններից որոնք են աշխատանքի համար առանցքային, իսկ որոնք ունեն լրացուցիչ կամ համեմատական նշանակություն:

Երկրորդ՝ աշխատանքում ընդգրկված գեղարվեստական նյութը լայն է ու բազ-մազան, ինչը մի կողմից ուժեղացնում է հետազոտության ընդգրկումը, մյուս կողմից երբեմն ստեղծում է նյութի՝ անհավասար խորությամբ վերլուծության տպավորություն:

Առանձին հեղինակների և ստեղծագործությունների քննությունը մանրամասն է և համոզիչ. մինչդեռ որոշ օրինակներ կարող էին ներկայացվել ավելի սեղմ՝ չծանրաբեռնելով հիմնական տեսական գիծը:

Երրորդ՝ միջտեքստայնության տարբեր տեսակների դասակարգումը կարևոր է և արդյունավետ, սակայն որոշ դեպքերում կարելի էր ավելի հստակ նշել դրանց փոխհարաբերության սահմանները: Օրինակ՝ պատմագրական, ինքնակենսագրական, բանահյուսական և մետալեզվական շերտերը երբեմն կարող են միևնույն տեքստում գործել միաժամանակ, ուստի ցանկալի կլիներ դրանց փոխներթափանցման մեխանիզմների ավելի տեսականացված բացատրություն:

Չորրորդ՝ պատմագրական մետագեղարվեստականության տեսության կիրառումը աշխատանքի ուժեղ կողմերից է, սակայն որոշ հատվածներում կարելի էր ավելի ընդգծել հայկական պատմամշակութային համատեքստի առանձնահատկությունը՝ ցույց տալու համար, թե հայ արձակում այս տեսությունը ինչպիսի տեղայնացված ձևափոխումներ է ստանում: Սա հատկապես կարևոր է, քանի որ հայ գրականության պատմական փորձը՝ ցեղասպանության, խորհրդային անցյալի, պատերազմների և ազգային ինքնության խնդիրների համատեքստում, ունի յուրահատուկ պատմական և զգացական ծանրություն:

Հինգերորդ՝ աշխատանքում երբեմն հանդիպում են ձևակերպումներ, որոնք հետագա խմբագրման դեպքում կարող են ավելի սեղմ և հստակ դառնալ: Խոսքը հիմնականում այն հատվածների մասին է, որտեղ տեսական հասկացությունները հաջորդում են միմյանց մեծ խտությամբ: Սակայն այս դիտողությունը վերաբերում է ոչ թե բովանդակային բացթողմանը, այլ գիտական շարադրանքի առավել հղկման հնարավորությանը:

Որոշ ձևակերպումներ այդուհանդերձ ենթակա են վերանայման.

1. „history" բառը մենք կթարգմանեինք «պատմական անցյալ», իսկ „story" բառը՝ որպես պատմվածք, իրադարձություն, անցուդարձ (Տես ծանոթագրություն 1).

2. Մեկ հարթության վրա են ներկայացված պոետիկան, սոցիոլոգիան, հերմենևտիկան և ֆոնոմենոլոգիան՝ որպես հետազոտության մեթոդաբանություն, ընդ որում՝ սոցիոլոգիան ինքնուրույն գիտություն է և ոչ թե մեթոդ: Հակառակ դրան՝ գոյություն ունեն և՛ հերմենևտիկական, և՛ ֆենոմենոլոգիական և պոետիկայի մեթոդներ /էջ 5/:
3. Նույն էջում հանդիպում ենք «պատմողական գործունեություն» ձևակերպմանը, որը գիտական շրջանառության մեջ ընդունված եզրույթ չէ: Հավանաբար նպատակահարմար կլինի կիրառել «պատմողական մեթոդ», «պատումային ռազմավարություն», «պատմողական պրակտիկա» կամ այլ ավելի հստակ եզրույթ՝ կախված համատեքստից:
4. «Առանց դիմելու դրանց վերաբերյալ տեքստերի» ձևակերպումը լեզվական առումով անհաջող է: Կարելի է գրել՝ «առանց դրանց առնչությամբ գրված տեքստերին դիմելու» կամ «առանց դրանց վերաբերյալ աղբյուրներին անդրադառնալու» (էջ 5): Հանդիպում ենք «շեշտադրվելով տեսության վրա» /էջ 4/ և նմանատիպ լեզվական վրիպակների:
5. Ներածության մեջ բացակայում է հետազոտական խնդրի ներկայացման համար անհրաժեշտ մուտքը:

Նշված դիտողությունները մասնավոր բնույթի են և չեն ազդում ատենախոսության ընդհանուր գիտական գնահատականի վրա: Ատենախոսը կարողացել է արդի հայ արձակի միջտեքստային դրսևորումները դիտարկել լայն տեսական և մշակութային համատեքստում՝ բացահայտելով դրանց դերը պատմական հիշողության, ինքնության, տեքստային բազմաձայնության և գեղարվեստական մտածողության ձևավորման մեջ:

Հասմիկ Ջիվանի Հակոբյանի ատենախոսությունը վկայում է հեղինակի տեսական պատրաստվածության, բնագրային վերլուծություն իրականացնելու կարողության, արդի հայ արձակի բարդ գեղարվեստական կառուցվածքները մեկնաբանելու

հմտության և գիտական ինքնուրույնության մասին: Աշխատանքի հիմնական դրույթները համոզիչ են, եզրակացությունները բխում են կատարված վերլուծություններից, իսկ առաջադրված խնդիրները հիմնականում լուծված են: Հրապարակված գիտական հոդվածները, մենագրությունն ու սեղմագիրն արտացոլում են ատենախոսության հիմնադրույթները:

Եզրափակելով՝ կարելի է արձանագրել, որ Հասմիկ Ջիվանի Հակոբյանի «Միջտեքստայնությունը արդի հայ արձակում /2000-ական թթ./» թեմայով ատենախոսությունը համապատասխանում է թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող գիտական պահանջներին, ունի տեսական և գործնական նշանակություն, և հեղինակն արժանի է իր հայցած՝ բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը՝ Ժ.01.04 - «Գրականության տեսություն» մասնագիտությամբ:

Պաշտոնական ընդդիմախոս՝
բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Ելենա Հովհաննեսի Էթարյան
«19» 06. 2026 թ.

Բանաս. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ելենա Հովհաննեսի Էթարյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

ԲՊՀ գիտքարտուղար՝ Հասմիկ Փիլավջյան